

FREDERIC SOLER (Pitarra)

*Els cantis de
Vilafranca*

Comedia en un acte

Bonavía i Duràn. - Impressors

Carrer Boquerta, 20. - Barcelona

ELS CANTIS DE VILAFRANCA

COMEDIA EN UN ACTE I EN VERS

ORIGINAL DE

FREDERIC SOLER HUBERT
(Serafí Pitarra)

*Estrenada amb gran aplauso en el Teatre Català (Romea),
la nit del 12 de Novembre de 1869.*

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA
CASA EDITORIAL DE TEATRE
BONAVIA I DURAN - Impressors - BOQUERIA, 20
1915

REPARTIMENT

PERSONATGES

ACTORS

Gracia	D. ^a <i>Balbina Pi</i>
Isidro.	D. <i>Lleó Fontova</i>
Tomàs.	- <i>Josep Clucellas</i>
Titos	- <i>Joan Bertràn</i>
Borni.	- <i>Isclè Soler</i>
Manel	- <i>Francesc Puig</i>
Cosme	- <i>Joaquim Pinós</i>
Toni	- <i>Joan Pi</i>
Pere	- <i>Artur Xatart</i>
Un Notari	- <i>N. N.</i>
Un Agutzil	- <i>N. N.</i>

Sis homes del Somatent

L'acció, en un poble de Catalunya.

Ningú podrà traduir ni representar aquesta obra sens permís de la SOCIETAT D'AUTORS ESPANYOLS, que és la única encarregada d'administrar-la, i amb ella deurán entendres tots els teatres i societats particulars.

Queden reservats tots els drets.

ESCENA II

Els mateixos i ISIDRO

ISIDRO ¡Ah, ah, ah! Sí. Aixís m'agrada,
que me'ls facis anar drets.
MANEL Ca! Això si que us asseguro
que mai del mon ho farem.
ISIDRO ¿I això?
MANEL Perque les reholes
s'han de fé ajupint-se...
ISIDRO I bé!..
MANEL I si anessim drets com dèieu,
veiam: ¿còm treballen?
ISIDRO Vés!
Que sempre tens de sè un plaga...
MANEL ¿D'Egipte?
ISIDRO D'allà on tú ets.
MANEL ¿I quin' hora duèu?
ISIDRO Les quatre.
MANEL Doncs au, que aviat brenarèm.
ISIDRO Sí; ja he dit a la Gracieta
que sens falta us el portés.
COSME ¿I ja sabèu que és dissapte?
ISIDRO Sí, home, sí... avui cobrèu.
Dissapte... avui .. si... oi... ara.
Avui farà anys que a les tres
entrava la Reina Amalia
amb Fernando.
MANEL Aquí?
ISIDRO Ximplet.
A Barcelona
MANEL Ah!
ISIDRO Jo era
un tap aixís, i al carrer
de Tantarantana, en Tano,
jo i tres o quatre nois més,
vem anar fent tamburelles
més de mig quart devant d'ell.
MANEL ¿Devant de Fernando sèptim?
ISIDRO No, home; d'ell, del piquet
de la professó que'l duia.
MANEL Ah! per çò, que al devant d'ell..
ISIDRO Oh! Si, el que's per nosaltres
el mateix ho hauriem fet.
MANEL ¿I qué sabèu de la faccia?
ISIDRO ¿Dels carlins?
MANEL Diu que n'hi ha cent
per la part de Vallirana.
ISIDRO Jo, fora dels dos gossets

del escombriaire, per ara,
no n'he vist ni'n sé cap més.

ESCENA III

Els mateixos i EL BORNÍ

BORNÍ ¡Hola, Isidro! (*Amb un cantí de Vilafranca.*)
MANEL Llauradó.
ISIDRO No, que tinc forn de rejoles.
BORNÍ ¡Hola, nois!
MANEL Bé, deixa't d'oles
 i a la teva obligació.
BORNÍ Es que vinc de buscar l'aigua
 pe'ls que treballen allà. (*Seu.*)
ISIDRO Oh! ¡I que depressa hi va!
MANEL No; no tinguèu pó que caiga.
ISIDRO ¡No he vist mai res més gandul!
MANEL ¡No fa absolutament res!
BORNÍ Igual que en Cosme, tots tres
 cada paraula un insult.
 Mai faig res, i en tot el dia
 no puc tení un' hora quieta.
MANEL Oh! Es que tú en plantant porreta...
BORNÍ Si . porreta... xirivía.
ISIDRO Vejam, dona... dona'l cantí
 que beuré un trago.
 (*Li dona; Isid. beu a galet*) Oi que és fresca
MANEL ¿I què sabs d'aquesta gresca?
BORNÍ ¿Dels carlins?
MANEL Sí.
BORNÍ No us espanti.
ISIDRO Mira, té, veus? m'hi mullat.
BORNÍ Com no bebèu bé a galet.
ISIDRO ¿Qué no hi bec bé?
BORNÍ No.
ISIDRO Ximplet!
BORNÍ ¿No veus que és esbroquellat?
 Bé... però... poseu-hi el dit;
 mirèu jo. (*I beu molt alt i bé a galet.*)
ISIDRO ¡Vatúa al mon!
BORNÍ I si vull me'l tiro al front
 i baixa pe'l nas, seguit.
MANEL I això que és borní.
ISIDRO Oh! ¡Si ell
 tingués tots dos ulls!...
BORNÍ ¡Ca, ca!
 ¿Si amb un n'hi ha prou per mirá,
 perqué'n vull dos?
ISIDRO (*Rient.*) Vatuanell!
MANEL Ja veuràs... bé... deixèm bromes,

- i, ja que tú'ls has trovat,
¿quants carlins son?
- BORNI M'ha semblat
que foren uns dos cents homes.
- ISIDRO ¿Vols dir?
- BORNI Prou.
- MANEL Vaja... ara vès.
- I que no fem tant el vago.
- BORNI Bé. (*Se'n va amb el canti. Cosme'l crida.*)
- COSME Borni!
- BORNI Què?
- COSME Dom un trago.
- BORNI Vaja! (*Ronsejant va a dar-li i Cosme beu.*)
- PERE. Doncs diu que son més.
- MANEL Què?
- PERE. Els carlins La bugadera
els ha vist, fugint corrents,
i no diu, com tú, dos cents,
diu quatre cents, i ella hi era.
¿I és de debò?
- ISIDRO Els ha contat
i ella us ho dirà quan torni.
- PERE. Bé; ¿sabs que és? que... com só borni,
no més n'he vist la meitat.
- BORNI Ja, ja... això sí .. per fer riure...
- MANEL No farà res més; per ço'l pago.
- ISIDRO (*Borni pren el canti i se'n va, quan el criden.*)
- TONI Tú! Fes-me'l favor d'un trago.
(*Borni torna enradera, li dona i Toni beu.*)
- BORNI Ah!
- MANEL Què?
- BORNI ¿Sabèu qui va escriure?
- MANEL Qui?
- BORNI El canti de Vilafranca.
- ISIDRO ¿I què diu? pobre minyó.
- BORNI Que persegueix la facció.
- MANEL ¿I té valor?
- ISIDRO No n'hi manca.
Mira, va al llit sense llum.
- BORNI Doncs diu que ha fet una hassanya
com no s'ha vist mai a Espanya
i que farà molt rum rum.
- MANEL Doncs ja ho sentirem a dir.
- ISIDRO ¿I a fè que antes era un vagol..
(*Borni ha près el canti i altra vegada se'n va.*)
- PERE. Tú! Fes me'l favor d'un trago
- BORNI Vaja! (*Ja impacient li dona, i Pere beu.*)
- COSME Ah! noi . tens de sufrir
- MANEL Oh! i com que ell vol fè'l burgès!
- ISIDRO ¿Vas anà a can Saladrigas?
- BORNI Sí.
- MANEL ¿I a l'hort?

BORNI Corrent. (Se'n va.)
TONI Borni!
BORNI Què?
TONI (*Donant-li quartos.*) Té; fes-ho en doble.
Ja que vas per cà l'Anglès
i't vé quasi de camí,
fes-me ompli'l botet de ví. (*Donant-li el bot*)
ISIDRO I pensi amb el de tots tres.
BORNI ¿Però si el ví és a Sant Pere
i el llibret és a Sant Pau...
¿Còm vé de camí?
MANEL ¡Au, au!
ISIDRO Que a n'allà en Rafel t'espera.
BORNI Però...
PERE Ei, tú, de regalècia.
BORNI Però...
COSME Ei tú; vull el gec nou.
BORNI Però...
TONI De setze.
BORNI Més ..
ISIDRO Prou!
MANEL ¡Què diable tanta facècia!
Es clar; com que és un xicot
tant bagarro!
BORNI ¡Però, home!..
ISIDRO No fas res, i poca broma.
BORNI ¿Doncs, perquè m'ho feu fer tot?
MANEL ¿Ho veïen?
ISIDRO Què?
MANEL Encara crida
i tant gandul.
BORNI (*Desesperat.*) ¡o?
ISIDRO Això.
COSME. No fa res... i és remoló.
TONI No fa rè... i se surt de mida..
MANEL No fa res... i no vol creure.
MANEL No fa res... i encar s'esclama.
(*Borni volia respondre per a defensar-se, acada un dels versos que li han anat dient, mes, veient que no'l deixen entrar, a l'últim diu desesperat i anant-se'n.*)
BORNI Res, res... ja ho veig: Cobra fama
i després clava't a geure. (Se'n va.)

ESCENA IV

Els mateixos, menys el BORNI

MANEL ¡Vaja un xicot més bagarro!
ISIDRO No he vist res més gandulot.
MANEL Tenfeu raó del canti.
(*Reparant en aquest moment que, bebent, s'ha mullat.*)

- ISIDRO Mirèu com m'he posat jo.
Sí; tens ventura que l'aigua
no taca gens, que si no...
- MANEL ¿Sabèu què faré? Que'l trenquin
i que se'n compri un per tots.
- ISIDRO T'ú't gussdaràs de probar-ho.
- MANEL ¿I per xò us posèu furiós?
- ISIDRO I home... Es clar Allí hi ha'ls testos
d'un que ahí'l vàm comprar nou,
i aquest... de desde les festes
que's van fer pe'l Beat Oriol
que és aquí, comprat de l'avi,
s'ha esbroquellat, li han dat cops,
però res... ell sempre és canti.
- MANEL Sinó que ho es sense broc.
- ISIDRO Justament per xò no's trenca
estalviant-me'n un de nou,
i, com que és de Vilafranca,
té l'aigua fresca i és bò.
- MANEL Ah! Sí; 'l que és per l'aigua fresca...
- ISIDRO Ara és per lo que són bons;
però abans... com tinc la ganga
de que'm recordo de tot,
la broma que amb aquets cantis
he vist fer jo... ¡Vatua'l món!
Primerament n'hi havia
uns que ja ara se'n fan pocs,
que tenien tot per sobre
besties com serps i dragons,
fets de la pasta del canti.
Deixaves tú lliure'l broc,
i... *guapamente*... bebíes
que ningú ha begut millor.
Però sens pensâ'l tapaves
per fê'l raig més prim i, *Adiós!*
les serps i els dragons rajaven
i't deixaven com un xop.
- MANEL ¡Ja, ja, ja, ja!
- ISIDRO Era una broma.
que'ns hi esqueixavem tots.
Després, quan algú's casava,
se'n trenca ven vuit o nou.
Després va deixar de fer-se
i, ara no s'hi fà de bò
sinó que quan algún viudo
es casa per segón cop,
li fan esquellots trencant-n'hi
a davant d'ell, qui més pot.
- MANEL Us recardèu d'unes coses...
- ISIDRO Rê'm dés més pena que això.
- MANEL Donques, ja que parlèm ara
de cantis, i ho portèu vós,

m'hauríeu de di una cosa.
ISIDRO El que vulguis. Jo ho sé tot.
MANEL ¿Còm és que al noi de câ'n Vila,
dient se Tomàs per bon nom,
li tenen de dir «el canti
de Vilafranca», per tot?
ISIDRO Ah! Això vé de que'l séu avi...
és a di'l séu avi, tots...
són de Vilafranca; un día
van veni a estâ aquí, i llavors,
com que hi havien els gitanos
i els paus... ¡aquells tabalots!
MANEL Si, ja, ja; allò que cantaven:
«Un Pau, dos Paus...»
ISIDRO Ah! Això
MANEL *No vayas tan aprisa ..*
ISIDRO *Que está nublado.*
MANEL Prou, prou.
ISIDRO Corrent doncs; ell allavores
era dels paus, i com tots
duien aquelles ermilles
amb pavos reials aquí i flors
i aquells gequets que hi portaven
cotilla per ser bufons.
Ell en portava, les noies
van començâ a veure allò
tant estremat. — ¡Ai que's trenca!—
comença la una. — ¡Quin còs!—
contesta l'altra. — Ni un canti
d'aquells que hi ha tant bufons.
—Canti m'has dit... Es repara. .
Ja li van haver dit prou
i entre l'un que li diu canti
i l'altre, que per fer joc,
sabent que és d'aquella terra,
li afegeix després això,
«el canti de Vilafranca»
me li ha quedat per mal nom.
MANEL Vetaquí doncs perquè ara
se m'ha posat tant bufó.
ISIDRO No ho fà pas per altra cosa.
MANEL ¿Volèu dir?
ISIDRO Vaja, home ¿i doncs?
Quan el somatent va alçar-se
per perseguir la facció
i varem saber que'l Canti
n'era capità, tots dos
amb la Gracia, desseguida,
vâm dir: — Ja anirà bufó.
Perque ell tant sols per dû'l sabre
i'l kempi amb aquells galons,
manaria, no dic homes,

(*La noia estén el toballó i's repensa*)
GRACIA No. ¿Sabèu què podèm fer?
A n'aquí fà un sol que torra.
Val més a l'ombra. (*Se'n va.*)
COSME Just.
ISIDRO Corra.
MANEL Posa-ho sota'l garrofer.

ESCENA VI

Els mateixos, menys GRACIA

ISIDRO ¿No és vritat que és aixerida?
MANEL Per mí potser massa i tot.
ISIDRO Oh! I tè de ser-ho a la força
perque va vení a n'al món
en un dia, que jo't juro
que no has vist més tripijoc.
Al mateix punt que naixia...
¡Oh i que és ben cert! A les nou
del dia hu de Desembre
de l'any mil vuit cents...
MANEL Fins amb l'any, el dia i l'hora. ¡Jo't tocl
ISIDRO Com que'm recordo de tot.
El dia hu de Desembre
del vuitcents quaranta dos,
mentres Monjuic bombejava,
ella va venir al món.
Oh! i que m'he recordat sempre
que mentres trucava jo
a casa la llevadora...
la senyora Concepció,
una d'edat, que vivía
a la plaça de les cols...
l'has de coneixe per força.
MANEL Bé, jo us diré, com que jo
mai he hagut de menester-la
per res del món.
ISIDRO Jo tampoc.
MANEL Doncs bé anaveu a buscar-la
ISIDRO Era per la dòna.
MANEL Ah!
ISIDRO Doncs
veuràs que mentres trucava
et sento: — ¡Ara, ara, oh!
Et veig molta gent que corra,
altres saltant i fent vols,
altres que de cop s'ajeu
i altres mirant com badocs.
Em ficso jo en els que miren,

com ells miro enlaire i... Noii
Et veig al mig de la plaça,
baixant com un falsiot,
una bomba, que, veient-la,
n'hauríes dit tú, com jo,
que era que al cel escribien
i els queia aquí un topo gros.
Xi, xi, xi, xi... baixa... baixa...
baixa... baixa... baixa... i ¡pom!
Fa un clot a terra, s'hi fica,
aixeca runa i... xoxof!
Els que més aprop hi eren
s'estiren tant llargs com són.
Les dónes, que ho veuen, criden,
s'esglaien i s'acabó.
Jo, a casa la llevadora,
premsat en un dels recones
que fà la porta, ni feia
més gruix que essent de cartró.
No he vist jamai un silenci
com el que tenfem tots.
Els esperits dels rellotges
es sentíen: toc... tic... toc...
Que sens respirá's pot viure,
és cert, allí ho veia jo.
Es dir que al caure la bomba
vãm quedar tant clavats tots
de la manera que estavem,
que, fòra d'un pobre gos,
que, tot remenant la quà,
se la miravà allí aprop,
erem figures de cera
més que homes vius, sans i bons.
la bomba, al mig de la plaça,
com qui no veu res d'allò.
Xi, xi, xi, xi, amb l'espoleta,
que anava prenent el foc.
Jo veia com avençava
i em veia per moments mort.
Ja no més n'hi ha un gruix de duro,
ja un gruix de mig duro i prou,
ja sols un gruix de pesseta,
de mitja, d'un vint i dos.
Ail Em senyo, dic un *credo*
i, quan ja veia'ls horrors
de la bomba reventada,
ella, igual que si allavors
volgués riure allí amb nosaltres,
comença així, apoc, apoc,
a moure's, moure's, es gronxa
i com un bolero sol,
tral-la, tral-la, tralarala,

fà *solo* de rigodons.
Pro de repent es para,
fà un xixi, xixi més gros,
i trillilililiro,
comença a fer giravols,
igual que una balaruga
de les que's fan amb botons.
Jo, que ho veig, els ulls acluco,
es posa a abordar la 'l gos,
les dònnes, que ho veuen, xisclen,
se'ns esglaien els minyons
i, tot plegat ¡pom! reventa
i perdo de vista'l món.

Torno en mi, miro a la plaça
i veig d'un cop els horrors:
Els cascos, saltant enlaire,
havien mort un lloro gros,
un senyal de planxada,
un escut d'un estanc nou,
un barret molt gros de llauna
del sombrero del cantó,
la creu de la llevadora,
tots els vidres dels balcons,
unes vassines de mostra,
quatre aucells i un esquírol.
Morts, ni un; ni una desgracia;
els cascos, tots, enrenou,
la gent, ballant uns amb altres,
els més, cridant-se per tot,
les dònnes, per les finestres,
els seus marits pe'ls balcons,
els nois, jugant, com ja feien,
i el que més content de tots
ho va veure amb alegría
va ser l'apotecariot,
que, sols d'aigua naf, calculen
que va arribà a secà'l pou.

ISIDRO

Si que, *amigo*, si a mí'm passa
ne faig prometensa i tot.

ISIDRO
MANEL

¡I vols que no ho fessim, plagal
Ah! ¿Es a dir que vau fer-ho?

ISIDRO

I doncs.

MANEL
ISIDRO

Vem anà a la Bonanova
a fê un brenar... de lo bò.
Oh! Brenar! Jo vull dî un ciri.
I brenar i ciri i tot.
I fins vem fer fé un ex-voto
que'l varem pagà entre molts,
que veuràs que .. hi ha la bomba,
tots els ageguts aprop,
la mare de Déu que ho mira
a dintre d'un núvol groc,

el gos remenant la qua...
es dir... remenant-la, no,
perque'l pintor que va fer ho
diu que això pintat, no's pot.

MANEL
ISIDRO

¡Ja veus doncs, pobre xicota,
quin dia va vení al mon!
¿I vós creieu que m'estima?
¡Si t'estimal ¡v atua jo!
T'estima ella, jo t'estimo
i sabs que t'estimem tots.
Tú, aqut a la rajoleria
ets el meu fadrí major.
Ella és la meva pubilla,
veig que tú ets un bon xicot,
caseu-vos, i, quant jo'm mori,
com que tot serà dels dos,
seguint el forn de rajoles...
¡Vès quí pot estar millor!
MANEL Sí, sí, vaja... el que dic sempre:
—A m't'm persegueix la sort.

ESCENA VII

Els mateixos i GRACIA

GRACIA Vaja, nois, que la escarola
ja's refreda fa molt temps.
ISIDRO ¿I ont ho has posat?
GRACIA A on volíeu,
a sota del garrofer.
ISIDRO Ah! ah! ah! Allà... a l'ombra.
Au, doncs, anèm-hi corrents.
(Els fadrins plegen i s'arreglen per anar-hi. Cosme tira una pedreta a Gracia, com farà sempre a tots.)
GRACIA ¡Vaja, Cosmel!
MANEL Què?
GRACIA Que tira.
ISIDRO ¡Ja tornèm amb el mateix!
COSME Si això és fer broma.
MANEL No fer-ne.
COSME Es que ho olvido.
MANEL Està atent.
ISIDRO Bé, vaja... deixèu-ho corre
i anèu a n'al garrofer.
(Els mossos se'n van tots a brenar a dins.)
MANEL Quan se vol fer, tot pot fer-se.
Impossible... no hi ha res.

ESCENA VIII

MANEL, GRACIA i ISIDRO

ISIDRO (Ara si'ls deixo, és deixar el foc aprop de la estopa.)
MANEL (Calla, que se'n và i ens topa.)
GRACIA (Sí, que podrèm festejar.)
¿Què no anèu a brenâ un xic?
¿I vosaltres?
MANEL Desseguida.
ISIDRO (Rê; ja'm busquen la sortida.)
GRACIA Oi, que és un ansiam molt ric.
ISIDRO Oh! Per força. Oi que . Sí... mira!
La llavor que'n vaig plantar primera, me la va dar el gran de cal Altimira, devant de la Catedral, el dia que va pujar-se la campana Eularia.
MANEL ¿Al dar-se?
ISIDRO Al punt que arribava a dalt.
GRACIA Oh! ¡Ell per guardâ bé'ls recorts!
ISIDRO Vaja! I ben present que ho tinc.
L'any vuit cents xexanta cinc;
el mateix dia dels morts.

ESCENA IX

Els mateixos i BORNÍ

MANEL ¡Hola, el borní! (Que porta el cantí.)
ISIDRO Oh i que ve bé.
BORNÍ Porto presa.
ISIDRO ¿I qui te'n dona?
(Estiga't aquí una estona que jo prompte tornarè.)
MANEL Si ha de portâ l'aigua allà.
ISIDRO ¿Què ha de dur, si mai fa rés?
BORNÍ ¡Ja comensèm l'entremès.)
ISIDRO Seu i espera.
(Li pren el cantí, el va a deixar al fons de l'escena i l'assenta amb força sobre una feixina)
MANEL (Parlèm clâ)
ISIDRO (Així, estant-se aquí assentat, sense voler me'ls vigila.) (Se'n và.)

ESCENA X

MANEL, GRACIA, EL BORNÍ i COSME quan s'indiqui

BORNÍ I és clar... després les enfila
que no faig rès, i és vritat.

MANEL Borní!

BORNÍ ¿Què hi ha?

MANEL Amb tota franquesa:
L'Isidro et fa quedà aquí
perque vigilis bé si
jo'm propaso amb la promesa;
amb això, fes els ulls grossos
i creu que no't queixaràs.
Digues l'ull gros, si de cas.

BORNÍ Té raó que's borní.

GRACIA Polls rossos
i ratulinets i allò,
si volèu ja ho podèu di;
pero, tocar-vos... ni així.
perque ho diré i s'acabó.

GRACIA ¡Si tú li dius rès quan tornil...
BORNÍ Donques sigui lo que sigui
que volguèu que jo no ho digui,
feu-ho a la part que só borní
i diré que no ho he vist.

MANEL Té raó; molt ben pensada.

GRACIA Ell sempre té una xulada.

MANEL Amb ell ningú hi està trist.

GRACIA Vaja doncs; digues què vols.

BORNÍ Ei, tú; cuidado a tocar se.

GRACIA ¿Vol fè'l favor d'esplicar-se?

MANEL Mirava si estèm ben sols.

GRACIA Vaja... digues .. ¿Què tenies
que en venint ja m'has renyat?

MANEL Renyava perque has tardat.

GRACIA Renyaves per ximpleries.

MANEL Renyava perque't vull tant,
que, quan amb tú no s'enraona,
em sembla un any una estona
i hem sembla un segle un instant.
(Si ara trovés una excusa
per allunyâ aquest ximplet
et feia aquí un petonet.) (*Indicant la mà.*)
(Ja'n tinc jo una.)

GRACIA Doncs s'usa.

MANEL Borní!

GRACIA Què?

BORNÍ Dú aquella rosa
que hi ha allà aprop de badar-se.

- BORNI Però cuidado a tocar-se. (*Se'n và dreta.*)
GRACIA No tinguis por de cap cosa.
MANEL ¿Es fora?
GRACIA Sí.
MANEL (*Petó a la mà.*) Doncs ja va.
GRACIA Sí; però és un petó fret
que sembla que l'hagis fet
a la mà d'un capellà.
MANEL Oh! Perque l'hi he fet amb pó.
COSME Tú! (*Entrant per l'esquerra.*)
MANEL Què?
COSME Som ja a la escarola.
MANEL Ja vinc; seguiu la tabola. (*Cos. se'n torna.*)
BORNI La rosa. (*Tornant per la dreta.*)
GRACIA Ah! ah! Bon minyó.
MANEL ¿I tú, m'estimes a mí?
GRACIA Oh! I és un amor tant pillo
que ha fet com un *cargolillo*
del cor que jo't guardo aquí.
Cargolillo amb un paper
que, en vers, diu:— *Seré constante*
a Manolito, mi amante.—
MANEL ¡Fins *cargolillos* sab fer!
Oh! Si t'ovés una excusa
per allunyâ aquest ximplet
feia un altre petonet.
GRACIA Ja'n tinc jo un' altra.
MANEL Doncs s'usa.
GRACIA Borni!
BORNI Què?
GRACIA ¿Vols fê'l favor
de dû aquella més badada?
BORNI Però, *manos limpias.* (*Se'n và per la dreta.*)
MANEL Nada.
GRACIA ¿Es fora?
MANEL Sí.
GRACIA (*Dant-li la ma.*) Doncs, valor. (*Ell li fa.*)
MANEL Ah! Aquest sí que ha anat ben fe..
GRACIA Sembla que la por ja 't passa
MANEL I ara, un altre. (*N'hi fa molts.*)
GRACIA I ara, massa.
MANEL Vejam si ara'l troves fret.
GRACIA Ara *alto el fuego*, minyó.
COSME Tú! (*Apareixent com abans.*)
MANEL Què?
COSME Ja som al entrant.
GRACIA Ja ve desseguida.
COSME (*Esperant-lo.*) Avant.
BORNI La rosa. (*Tornant com abans.*)
(*Dant-la a Manel, que, havent cambiat de lloc, es trova ara amb que Cosme surt pe'l cantó d'ella i el Borni pe'l cantó d'ell.*)

MANEL Ah! Això és això.
GRACIA Dom la teva i pren la meva.
MANEL Molt ben pensada; cambièm. (Ho fan.)
GRACIA I a n'aquí ens la posarèm. (Al pit.)
MANEL I cada hù 's guarda la seva.

ESCENA XI

Els mateixos, ISIDRO i Treballadors

ISIDRO ¿Doncs què no volèu vení?
Mirèu que som ja a les postres.
MANEL Vaig. (Isidro pela i menja admèttles.)
ISIDRO Aquí teniu les vostres
i anèu amb aquell allí. (Dant-n'hi a Cosme.)
COSME Vaja, doncs, a l'altre forn.
(A Borni que agafa'l canti per anar amb ell.)
ISIDRO Vaja, doncs, cap a brenar.
COSME ¡Adéu siau! (Se'n va ell, el Borni i fadrins)
MANEL Adéu!
(I se'n van dos per cada costat, deixant sola a Gracia al mig de l'escena que contempla la rosa, quan desseguida torna a sortir Isidro, que crida:)
ISIDRO (Tornant.) Ep!
BORNI ¿Què hi ha?
ISIDRO El canti aquí de retorn.
BORNI Però, ¿i si no puc portar-lo?
ISIDRO ¿Còm, no pots, si no fas res?
BORNI És que 'l volen per ells tres. (Se'n va.)
ISIDRO Vejes de no descuidar-lo. (Se'n va)
GRACIA ¡Pobra rosa! La tristesa
de mirar-la'm trenca'l cor.
T'han donat per probâ amor
i t'esfulla fins qui't besa.
Ah! No, Manel, no; jo't juro
que, si un dia viu la flor,
a la fè del méu amor
ni un any la posa en apuro. (Se'n va)

ESCENA XII

TOMÀS i TITOS

(El primer molt elegant, d'oficial del somatent. El segon de pagès, amb manta, canana i carabina.)
TOMÀS ¡Ai, ail (Entrant corrents i es para, sorprès.)
TITOS Què?
TOMÀS No hi és.
TITOS ¿No hi és?
TOMÀS Ja tornarà; seu i espera.
¿I els minyons?

- TITOS (Abans no'ns trenquin el cap no dem cap més incomodo.)
- TOMÀS Jo, per ser sempre com só el canti de Vilafranca, i sostenir com no'm manca la fama de seductò, aixérit i calavera he gastat tot lo del pare, i'm trovo que, ara com ara, m'espanta ja'l que m'espera. Corrent doncs, a tot això, la Gracieta, sabs que és rica; el ser-ho en ella no implica perque vagi així amb gipó, i si convé amb el cistell porti l'esmorsâ al seu pare, però és rica ara com ara i ens hi pot lluir la pell. D'en Manel és l'estimada, però aixís que'm vegi a mí, més elegant i més fi, me'l deixarà a l'estacada, em pendrà a mí per espòs, i si m'ajudes amb manya aquesta és l'última hassanya que farèm nosaltres dos.
- TITOS Si és cert tot el que ara'm diu i va amb bon fi per casar-se, conti amb mí.
- TOMÀS ¿I còm pot duptar-se?
- TITOS Doncs no vull cap més motiu.
- TOMÀS Corrent donques, mentrestant fem-hi un cigarret i espera.
- TITOS Vatul!
(Va a buscar la petaca a la butxaca del gec, i no se la trova.)
- TOMÀS Què?
- TITOS ¿Oi que hi era?
- TOMÀS L'hauré perduda baixant
- TOMÀS No l'has de perdre, ximplici, si tens això furadat. (La butxaca.)
- TITOS Oi! No hi havia pensat.
- TOMÀS Oh! En tú ja passa de vici.
- TITOS Oil I ara sense petaca, vés com fumèm. ¡Maleit sigues!
- TOMÀS Ah! Ara hi penso. Si... Digues.
- TOMÀS Carta de casa.
- TOMÀS (Amb interès.) Sí? Daca. (Titos li dona.)
- TOMÀS ¿No l'ha vista pas ningú?
- TITOS ¿No veu que està per descloure?
- TOMÀS Per çò... tú mai t'has de moure

de l'encàrreg que tens tú.
(Tomàs desclou la carta, la comensa a llegir i es veu clar que rep una mala impressió)

(Eh? Malo.)

TITOS Què?
TOMÀS Aquesta lletra
que no's pot quasi llegí.
«A don Francisco .. Bé... sí...
«Sant Feliu i Agost...

TITOS Etcètra.
TOMÀS «Estimat fill... (Malo!)

TITOS Què?
TOMÀS No; que està tota esborrada.
«Estimat fill: Poc m'agrada
«que tú no vulguis sê en re.
(S'ha de veure que inventa el que llegeix.)

«Jo só ja de la facció
«i si tú, que ja ets prudent,
«fessis ficà 'l somatén
«amb tú, en la sublevació,
«se't darà un premi com cal
«i no veuré el que'm contrista,
«que és, que, sent jo tant carlista,
«tingui un fill tant lliberal.»

TITOS ¡Mirèu que és molta taleial
Si no fós tant lluny ni anava,
que com hi ha mon m'hi esbrabàva.

TOMÀS ¡Si que, *amigo!* No m'ho creia.
«Les cartes fes-les llegí
«per un de molta confiança...
«o sinó... no hi ha esperança...
«et perts tú i hem perts a mí.

TITOS Oh! Això si que no, a ningú;
les llegeix sempre vostè,
que sé que no'n dirà ré.

TOMÀS Jo contestaré per tú.

TITOS I n'hi quedaré agrait.

TOMÀS Guarda-la, perque't pot vendre. (*Dant-li.*)

TITOS No tingui por.

(*Se la fica a la butxaca descusida.*)

TOMÀS (Li haig de pendre
aixís que'l vegi adormit.)

ESCENA XIII

TOMÀS, TITOS i EL BORNÍ

BORNÍ Vaja; ja'm teniu aquí.

(*Assentant-se fadigat i deixant el canti.*)

TITOS Hola!

TOMÀS Borní!

TITOS ¿Què tens?

- TOMÀS (A Tit, perque ho miri) Vés...
BORNI No; és que com jo mai faig res
estic que no'm puc tení.
- TITOS Dona'm un trago.
BORNI Prou, prou. (El canti no raja.)
Ja l'hem omplert tres vegades
i ara torno a les andades
i amb un xic més el faig nou.
- TOMÀS I bé. . com tampoc fas res.
BORNI Ah! Bé . si. . això ja ho sabia.
TOMÀS ¿I el pots fer nou? jo ho faria.
BORNI I amb un xic més ne faig tres.
Jo anava tot encantat
veient el tren com baixava,
i, quan menos m'ho pensava
topo i l'hi esbroquellat.
- TITOS Ah! Tant va'l canti a la font...
BORNI El que ara aquí jo li deia.
I a fè que ara jo m'ho creia
perque ell hi ha anat més que'l mon.
- TITOS Doncs ves-hi a la font subint
i creu que no't pot faltà;
al últim se't trencarà.
- TOMÀS I, si hi vas, beuré, en venint.
TITOS Vaja; vés i molt cuidado
amb aquest pis per llogar.
- TOMÀS Vajal ¿ja'l vols fè enfadar?
TITOS Qui? ¿Ell, per çò?
BORNI No m' enfado.
- TOMÀS ¿Es dir doncs que't sembla bé?
BORNI Prego a Déu que no me'l torni.
Ningú's figura el ser borni.
les grans ventatjes que té.
Si mai em vull enrabiari
i dissimula-r'ho vull,
per mirar a un de reull
no haig de fer més que mirar.
Si mai festejar volia,
ja que així's conquisten cors,
sense fer mica d'esfors,
puc fer l'ullet tot el dia.
Si algú'n disgust em commou
i haig de plorar com vosaltres,
tinc un ull menos que'ls altres
i amb la meitat en tinc prou.
Si a caçar vaig algú'n dia
i also la escopeta amunt,
sempre'm trovarèu apunt
per pendre la punteria.
Segons m'alegri o trastorni
tot quant veig té el seu cantó:
Lo alegre, ho miro amb l'ull bò,

lo trist, ho miro amb l'ull borni.
Si el no mirar bé m'altera
sempre aixís miraré bé,
perque un borni no pot sê
mai guerxo de cap manera.
Si algú, perque desatina,
que ell és mes home murmura,
puc dir que és menos criatura
qui té només que una nina.
Si al teatre vaig, com soldat,
deixant la cosa pactada,
puc volê entrâ amb mitja entrada
perque'n veig sols la meitat.
Així en tot, dinê i trevall
puc estalviar-me, de veres.
Trovo a mig preu les ulleres
perque estalvio un cristall.
Puc dir que qualsevol cosa
em costa un ull de la cara.
Que tinc cop d'ull, ja que encara
tinc del cop la capsa closa.
Faig sempre tot el que vull
amb mès ventatjes que treves.
Si algú dia pelo sèbes
no'm fan coure sinó un ull.
Si m'hi tenen d'entrar brosses
sols en un poden entrar.
Si rés gros m'ha d'espantar
sols veig part de coses grosses.
I és bò per no entrâ a la quinta ..
per ser borni, per fer senyes,
pe'l mal d'ulls, i, si t'empenyes,
per tot el més bò que's pinta.
I si trist, pobre, o perdut,
o en un estat miserable,
o en un posat lamentable
posar-me a la sort acut...
Jo faré a la sort la llei
tornant a trovâ'ls sossegos,
perque a la terra dels cegos,
'sent borni, sempre'm fan rei. (Se'n va)

ESCENA XIV

DON TOMÀS i TITOS

TOMÀS ¡ja, ja, ja, ja, ja! Es un dropo
però és divertit.

TITOS A fè.
Es molt gandul, no fa rê;
més jo hi ric sempre que'l topo.

TOMÀS Però amb ell ens hem distret
i hem de pensà'l que convinga.
La primera ordre.

TITOS Que vinga.

TOMÀS Porta'm aquell farcellet.

TITOS ¿Allò qué hem dut dels carlins?

TOMÀS Sí.

TITOS (Vaja... alguna trapella.)

TOMÀS Mentres parli jo aquí amb ella,
tú, vens i ho dús allí dins.

(Indicant-li'l cubert que Titos examina i se'n va.)

ESCENA XV

TOMÀS, GRACIA, TITOS, quan s'indiqui

GRACIA ¡Vaja, estigues! Inquietós... (Cap a dins.)

TOMÀS Qui?

GRACIA En Cosme que sempre tira...
Ail ¡En Tomàs! (Admirada al veure'l.)

TOMÀS Que suspira
per veure aquest rostre hermós.

GRACIA Són a sota'l garrofer,
he vingut i desd'allí,
fins que hi arribat aquí,
tirant-me a més no poder.

TOMÀS ¿I què't tira?

GRACIA El que li acut.

TOMÀS Doncs té, jo't tiro pedretes
perque així't tiro amoretetes.

GRACIA Si que aixerit ha vingut.

TOMÀS Sempre ho estic si't veig a tú.

GRACIA ¿I ha trovat gaires carlistes?

TOMÀS No'm parlis de coses tristes
ni'm diguis res de ningú.

GRACIA (¡Ai, ail ¡Qué's posa formall
Quasi'm sab greu estar sola.)

TOMÀS Gracieta, jo, fent tavola,
no t'he parlat mai com cal.
T'hauré ja dit que'l llabiet,
cubrint perles en filera
el tens com una cirera
picada d'un pardalet;
que'l téu cos es molt bufó,
que tens un mirar que'm mata,
que ets una tassa de plata
i que tota ets expressió.
Però mai t'he dit sens mofa
que tú la ventura'm prens,
i que sento amor immens.

(En aquest moment, tirada del cantó aon brenen, cau entre'ls dos una garrofa.)

GRACIA Miri... Veu?

TOMÀS Què?

GRACIA Una garrofa.

TOMÀS ¡Veuràs jo si vaig allí!

GRACIA Sempre així.

TOMÀS ¿I respons, Gracieta?

GRACIA Estava un xiquet aïstreta
torni'm-ho a repetí.

TOMÀS No cal ja; val més que anem
a n'al principal objecte
pe'l camí més curt i recte,
i vejam si'ns entenem.

(Mentrestant entra Titos, és cerciora de que ningú'l vegi,
i, quan n'està segur, entra a n'al cubert, amaga un
bulto lligat, de paper blau, i se'n torna se'ns que
ningú'l vegi.)

El ser llibre'm fa ja són;
la darrera és la que tanca;
i el canti de Vilafranca
ja's cansa d'anà a la font.
Sóc solter, sóc bon minyó,
ben plantat com tots em veuen,
aixerit com tots em creuen;
tinc la meva posició,
i, molt lluny de sê un estrofa
dels que fan viure amb apuros,
tinc, de dot, trenta mil duros. (Garrofa.)

GRACIA ¿Ho veu?

TOMÀS Què?

GRACIA Un'altra garrofa.

TOMÀS Si m'enfado i vaig allí
ja veuràs jo quines festes.

GRACIA Oh! ¡Es qué pesal

TOMÀS ¿I em contestes?

GRACIA Digui'm clâ lo que'm vol di.

TOMÀS Doncs ben clâ i dient-ho depressa,
vull dir, Gracieta, que't vull,
que'ts la nina del meu ull
i del meu cor la mestressa.

Amb això dona'm el sí,
que es tant curt com dar-me'l no;
si m'estimes, té vull jo;
si tú'm vols, vina'm aquí.

Aquí hi ha un niu ja amb palla i brossa,
i, o bé l'amor t'hi durà,
o bé un medi que serà...

GRACIA Miri. Veu?

TOMÀS Què?

GRACIA (Per la garrofa.) La més grossa.

TOMÀS ¡Ires del cel! ¡O s'acaba!...

(I, comensant a treure la espasa va furiós cap al garrofer, quan ella'l conté.)

GRACIA ¡Per Déu, home!

TOMÀS ¡Es que trec foc!

ESCENA XVI

Els mateixos i el BORNÍ

(*Que ve portant ja'l canti ple.*)
BORNÍ Aigua! (*Oferint-li el canti que ell no vol.*)
GRACIA (*Ap. a Borní.*) (*Queda't.*)
BORNÍ (*S'asséu cansat.*) (*Doncs no'm moc.*)
GRACIA Ja he vist que'l pare'l renyava
i no'n tirarà cap més.
TOMÀS Doncs tornèm a lo que deïam.
GRACIA Deïam que de broma'l creïam
però no amb tant gran eccés.
TOMÀS ¿Vols dir pot ser?...
GRACIA Sí, senyó;
ja'l feia jo d'aquest terme,
més no fins al punt de fer-me
així una declaració.
TOMÀS Mal per broma l'has compresa.
GRACIA ¿Quí dirà mai que no ho siga
paraula d'amor que's diga
a una que ja està promesa?
TOMÀS Jo, que te la dic a tú.
GRACIA ¿De debò?
TOMÀS I que t'ho asseguro.
GRACIA ¡M'ho diu per broma!
TOMÀS T'ho juro.
GRACIA Doncs... ja que no'm sent ningú. (*Ho mira*)
BORNÍ (*Endevant: ja'm diuen borní*
i ara aquesta'm clava sort.)
GRACIA Don Tomàs, prengui per nort
el que sentí, per quan torní.
Per la noia que cor té
i honradès ben verdadera,
son llavors de carbassera
el no pensar massa bé,
l'haver fet moltes conquestes,
el ser tronera per vici,
calavera per ofici,
i altres coses, per mí, tristes.
Més tant com és cert això,
per la que virtut té entera,
son llavors de passionera
un cor noble gran i bò.
Molta taleia al treball,
molta honradès i firmesa,

molta afició a la promesa,
i poca al joc, broma i ball.
Vostè sab que és calavera
seductor i aixalabrat,
en Manel, tot ell bondat,
noble, fi, i amb honra entera.
Aixís cada un ses llevors
va plantant-me al cor encara,
i ja'm trovo ara com ara
amb fló i fruit per dà als dos cors.
Prengui doncs, per fruit, carbassa,
ja que'n va plantar llavò
i ell, per fló ¡aquesta passió
que d'amor encara passa!
TOMÀS ¿I per fer-me al fi tant mal
m'escoltava i'm sonreia?
GRACIA Sonreia perquè no creia
que m'ho volgués dir formal.
TOMÀS Tinc un medi i amb ell torça
puc la teva voluntat.
GRACIA Cregui'm, i no siga gat,
no vulga un amor per força.
Si volgués una petaca
com la que a n'ell li vaig dar,
encara li puc brodar...
i fins, si convé, més maca.
¡Més, el cor que vaig dà a n'ell...
¿Si ja no'l tinc .. com puc dar-li?
TOMÀS Jo tinc medi per robar-li.
GRACIA Miri .. Vèu? Ja duc l'anell (Sorna.)
TOMÀS ¡No'l duràs!
GRACIA ¡Fins a la mort!
TOMÀS ¡Fins que vulgal
GRACIA ¡Fins que'l duga!
TOMÀS ¡Fins que'l llensis!
GRACIA ¡Fins que pugal
TOMÀS ¡No cedeixes!
GRACIA ¡Ni a la sort!
TOMÀS Torno doncs, pe'l voler téu
i ¡ai de tú! quan aquí sigui. (Se'n va.)
GRACIA ¡Faci o pensi, cridi o digui,
me l'hi tret del devant méu! (Se'n va.)

ESCENA XVII

El BORNÍ i ISIDRO

(Contemplant amb brassos creuats al Borní que sèu distret.)

BORNÍ ¡Ai, ai, ai, ai! ¡Quin bolero!
ISIDRO ¡Mirèu que és molt! ¡Quin burgès!
BORNÍ Si vós m'heu dit...

ISIDRO Dom un trago.
(Beu.) I ara, vés allí corrents.
(Borni se'n và amb el canti.)
¿A on vas, ara? Deixa'l canti)
(Prenent li i deixant-lo a terra.)

BORNI ¡Se la veuràn, i després
torna a la font!

ISIDRO I que hi tornis.
¿Què hi fa això? Tampoc fas res.

BORNI Oh! Bé; sí.. això ja ho sabia. (Se'n và)

ISIDRO Fes el que't dic, i cuitèm.

ESCENA XVIII

ISIDRO i TITOS

ISIDRO (Vaja... aixís que vegi en Titos
l'haig d'avisar, no hi ha més.)

TITOS ¿I doncs, Isidro?

ISIDRO No ho és.

TITOS ¿Què tal?

ISIDRO Psit; flautes o pitos.

TITOS Bé; sí... allò... caldera vella...
ja ho diuen:—Bony o furat.

ISIDRO ¿I a tú, noi, còm t'ha probat?

TITOS Bé.

ISIDRO ¿I veniu?

TITOS De Cornudella.

ISIDRO ¿Què dius, ara? Vtualistosl

TITOS Però no'ls hem pogut batre.

ISIDRO Jo hi vaig ser l'any trenta quatre,
l'any que's van inventà'ls mistos.
Allà hi ha un tal Fugaroles ..

TITOS En Fugaroles Ja ho crec.

ISIDRO Sí; doncs mira't, el conec.
del temps del Baró d'Eroles

TITOS ¡Com jo'm recordo de tot!
Sou ben diferent de mí.

ISIDRO Jo ni sé'l que'm vaig fê ahí.

ISIDRO Oh! Be; tú ets més jovenot.
Però, anant a un'altra cosa,
ja que per casualitat
ara aquí sol t'he trovat.

TITOS ¿Què has sapigut de la Rosa?

ISIDRO La?..

TITOS Sí; la teva germana.

TOMÀS Que està bona, gracia a Déu.
Avui n'he rebut correu.

ISIDRO I mira lo que't demana.
(Es treu una carta i es posa a llegir-la.)
«Estimat fill meu: m'estranya

- «que a lo que't dic no'm contestis
«i que aixís et manifestis
«a favor de qui'ns enganya.
«Per últim cop t'ho diré:
«Quant vareu està aquí al poble,
«el teu amo, amb cor poc noble,
«va enamorà a la Rosê.
¿Què dièu, ara?
«Va jurar-li
«que al fi amb ella 's casaria,
«vareu marxar, i, a n'al dia
«ni s'ha dignat centestar-li.
«Això la pot dú a la mort,
«puig, si bé honrada, l'apura
«lo molt que'l poble murmura
«de que's veien molt a l'hort.
«T'he escrit ja quatre o cinc cartes,
«i, o bé tardes, si'm contestes,
«o bé, si ho fas, manifestes
«que de lo que't dic t'apartes.
«Diga'm el que havèm de fer.
«Si no fos tant lluny, vindria,
«però... ni puc, ni a n'al dia
«tinc per baixar prou diner.
«Adéu — Recados de tots
«i contesta desseguida.
«Ton pare que mai t'olvida,
«Pere Pau Perera i Cots » (*Titos pasmat.*)
Sembla que no t'acontenta.
¡Llam del cell!
T'hi has encantat.
Ni que m'haguessin tirat
un' olla d'aigua bullenta.
¿Però, còm potser, si avui
jo he rebut aquesta? . ¡I ara!
(*Se fica la mà a la butxaca i no s'hi trova la carta.*)
¿Potser l'heu trovada?
Encara
no fa mig quart.
¡Ui, ui, ui!
Venía...
(*Ja ho comprenc tot!*)
(*Mentres Isidro va parlant, Titos, capficat, diu per si, tot
el que està entre parentesis*)
Quan tot plegat un paper
veig a terra i... ¿Què pot ser? (*El recull*)
(*Infame!*)
Ja, al primer mot,
m'he quedat sorprés llegint.
(*Està clar... jo li he ficada,
la butxaca és furadada
i m'haurà caigut, venint*)

- ISIDRO Veig que la carta va a tú
pe'l nom que 'l sobre portava...
- TITOS (Per ço tan recomanava
que no les llegís ningú)
- ISIDRO Jo. Com conec a ton pare
de tants anys.
- TITOS Ja ho sé.
- ISIDRO Uil Mira.
Ens vem coneixe a la fira
de Bellcaire, i, vés si encara
devíem ser jovenots,
que vem anar, i era un dia
que'n recordo que plovia,
al moll amb altres xicots,
i vem veure com passaven
a n'al negre de la Riba
allà on ara és.
- TITOS (Ni'l priva
el carinyo amb que'l tractaven)
- ISIDRO Vés si'm recordo de tot.
Per ço, apreciand a ton pare
des de allavors, quan ara
et trovo aquest paperot
que diu: .. (Busca el punt.)
- TITOS (I com que després .
contestava com volia
ell mateix, i me prenía
les cartes de més a més)...
Oh! ¡I no saber jo llegir!
- ISIDRO Ah! «El teu amo, amb cor poc noble,
«quan vareu està aquí al poble
«va enamorar-la.»
- TITOS (Sí, sí)
- ISIDRO «I això la pot dû a la mort,
«puig, si bé honrada, la apura
«lo molt que 'l poble murmura
«de que's veien molt a l'hort »
- TITOS Ah! Donèu. (Li pren la carta)
- ISIDRO ¿Però aquest amo.
és el que tens o aquell d'antes?
- TITOS Promte ho sabreu.
- ISIDRO ¡Quins tunantes!
- TITOS Ja faig bé jo que m'escamo.
¿Es pot entrà a n'al cubert
per la porta del darrera? (Resolt.)
- ISIDRO Treu les feixines de l'era
i ja ho trovaràs obert.
- TITOS Corrent doncs.
- ISIDRO ¿Què vas a fê?
- TITOS Ja ho veuréu d'aquí una estona.
- ISIDRO ¡Si s'hi casa!..
- TITOS Se'l perdona.

- MANEL Tens raó... dona-me'n.
TONI (*Dant-li.*) Beu, noi.
(*Manel beu i'l canti no raja. Gràcia segueix cusint l'ermilla.*)
- MANEL ¡Sí, còm hi ha món! ¡Puc ben beure!
¡Si és més aixut que un carbó!
- COSME Com tots n'hem begut...
MANEL No beurn'.
COSME ¿I si no pots?
MANEL Fé un esfors. (*Entra'l Borni.*)
BORNÍ Ail ¡Ni menos puc dir fabal
MANEL ¡Vaja, tú... vé a la font!
BORNÍ ¡Vatua 'l món! ¡Altra vegadal
MANEL ¡No he vist res més dropo al món!
No fà res més que portà aigua
i encara ni vol fê això.
BORNÍ ¿Jo no faig res?
MANEL ¡Si no hi corres! (*Amenassa.*)
(*I el Borni, que'n fuig, ensopega amb el canti.*)
- COSME ¿Veus el que és tení un ull sol?
BORNÍ Fà escarola. (*Riuen tots.*)
COSME O col.
PERE O escala.
MANEL I ja que després d'això
no fas res, dú terra a l'era.
COSME I porta aquí'l garvell nou.
TONI I encén foc per la fornada.
MANEL I dú feixines per'llò.
BORNÍ I és clar que encara que ho faci,
no faré res.
MANEL ¡Clar que no!
COSME ¡Què tens de fer, si ets un dropol
PERE ¡Jo't toc si ho és!
BORNÍ (*Creuant-se de brassos.*) ¡Vatua el món!
MANEL ¡Arri allà... gandull
COSME Bagarro!
BORNÍ ¡Ja't faría jo dú'l joul
(*Perque abans és cert que ho era
van comensà a dirme això,
i ara no faría... encara
que de fê'm morís i tot!*) (*Se'n va.*)
- COSME ¡No fà res i encara crida!
MANEL No he vist gandul com això.
D'abans de treure la reina
que'l tinc aquí i és xicot...
COSME ¿Què dius de la reina, ara?
MANEL De la reina... si senyor.

ESCENA XX

Els mateixos i ISIDRO

ISIDRO ¿Què vols saber de la Reina?

MANEL No...

ISIDRO

Es que jo t'ho diré tot.
Va vení aquí per casar-se,
Cristina, l'any vintinou;
el trenta, va tení a n'ella;
va caminâ 'l trenta dos;
el trenta tres, mort Fernando;
puja la Constitució.
Guerra tot el trenta quatre.
El trenta cinc, frares morts.
Trenta sis, set i quaranta,
fins a n'al quaranta dos
que varen venir les bombes,
s'espigava i res de nou.
El quaranta tres, camancia
i les bombes altre cop.
Però...

MANEL

ISIDRO

MANEL

ISIDRO

Sí; les bombes falses.

Ah!

Ja, ja; ja penso en tot.
Allavors ve aquí i va a veure
la torra de cân Garçon.
Va a Madrit i la declaran
major de edat, per l'Agost.
Passa uns quants anys i la casen
amb el plaga d'en Xacó.
Tè criatures, es fà grassa,
trèu Espartero altre cop,
venent vullangues, les guanya;
ve l'any passat el cop gros;
se'n va d'aquí, fuig a Fransa ..
Allà diu que'l séu xicot
cada tarde juga a bòlit
amb el noi de Napoleón,
per mirar si torna a Espanya,
però, nyac! Ningú la vol.
I si un dia la volguessen
i ella torna, me'n vaig jo.
¡Ja, ja, ja, ja!

TOTS

COSME

MANEL

GRACIA

ISIDRO

¡Bravo, Isidro!

¡Burrango quin *memorió*!

Vos dirà l'any, mes i dia
i fins l'hora i tot, si's vol.

Ah! Sí... de tot em recordo.

¿I qué no juguèu?

COSME Càl
MANEL Nol
COSME Si hi falten quatre o cinc bitlles
ISIDRO ¡I a l'estra, tontos!
COSME Té raó.
MANEL Molt ben pensat.
MOLTS Sí, sí; a l'estra,
i vinguen quartos
(Tots n'hi donen, i Manel arregla'l joc que consisteix en posar els quartos de tots sota un tros de pedra, al rededor de la qual s'hi fa un rotllo, i'l que tira i tocant la pedra fa sortir quartos del rotllo, guanya.)
COSME (Agafant maons tots.) ¿Qui tira?
MANEL El qui arribi més aprop.
ISIDRO Mestrestant faig un cigarro.
(I s'assenta al altre cantó de Gracia, fent-lo.)
GRACIA I jo repassaré això. (Per l'ermilla.)
MANEL Vaja, doncs, Cosme, comensa.
COSME Allà va, doncs. (Disposant-se a jugar.)

ESCENA XXI

Els mateixos, TOMÀS, un NOTARI, un AGUTZIL, i
SOMATENS, que apareixen, com copant-los.

TOMÀS (Sorpresa general.) ¡Alto'l joc!
GRACIA ¡Reina del cell!
ISIDRO ¿Què hi ha aquí?
MANEL ¿Què passa?
GRACIA Oh! ¡Verge adorada!
TOMÀS Deixètu la pesa voltada
que ningú pugui surtí.
(Els somatens es col'loquen convenientment; tothom està mut de sorpresa, i Tomàs, després d'haver dat les seves ordres, va a Gracia i li diu apart:)
TOMÀS (Sabs que t'he dit fà una estona que jo tinc, per a obligar te a que amb mí vulgues casar-te, un recurs que força'm dona. El recurs es que ara aquí puc perdre a n'ell i al téu pare; però 'ls puc salvar encara si tú'm dones el téu sí.)
GRACIA (Ah! Ja ho veig.. és per ferm' pò.)
TOMÀS (Respòns?)
GRACIA (Que tinc la consciencia de que és pura sa ignociencia.)
TOMÀS (¿Però'm dius que sí?
GRACIA (¡Que no!)
TOMÀS Es doncs el cas que he rebut l'anònim que està a la vista.

dient que en la trama carlista
Manel Prats, part ha tingut.
Jo!

MANEL
TOMÀS
GRACIA
ISIDRO
MANEL
ISIDRO

(Sí?) (Ap. a Gracia.)

(No.)

(Ai! ¡Adéu, sossego!)

¡Carlista, jol! ¿Quí ho ha dit?
¿Còm pot ser si dia i nit
m' amoina amb l' himne de Riego?
Si quan van vení'ls francesos
traient la constitució,
l' any vintitres, ja sé jo
que era dels més compromesos
el séu pare.

TOMÀS

Diu també

que sou vós dels de la colla. (A Isidro)

GRACIA
ISIDRO
TOMÀS
ISIDRO

¡Reina del cel!

¿Què empatolla?

Aixís ho cantà' l papè.

¿Jo carlista? Es un agravi
que no' l perdono a ningú.

¡Só més liberal que tú,
que ton pare i que ton avil
Per la llibertat tinc creus,
per la llibertat só un lleó,
i só ferit en l' acció
de Sant Llorens dels Piteus!
I l' any dotze a Barcelona...

TOMÀS

Que és cert l' andnim ens jura
i encara més ho assegura
amb una prova que' ns dona.
¿Probes, diu?

MANEL
TOMÀS
GRACIA
ISIDRO
TOMÀS

(¿Qué sí?) (Ap. a Gracia.)

(¡Qué no!)

¡Mirèu que això és moure alarmes!
Vès s' hi ha boines i unes armes
aquí a n' al primer racó.

(Dos somatens se' n van i desapareixen dins del cubert)

ISIDRO
MANEL
TOMÀS
GRACIA

¡Ai, quina mala volensa!

No tinguèu por; no hi ha rè.

(¿I encar' no tems?) (Ap. a Gracia)

(¿I per què?)

Quí mal no fà mal no pensa.
No hi ha cap arma amagada
i res li podrà fê a n' ell.)

TOMÀS
GRACIA

(¡Qué sí!)

(Qué no.)

(Surten dos somatens de dins del cubert portant un fardo
de paper blau, lligat amb cordills, que' l deixen al mig.)

COSME
TOTS
GRACIA

¡Un farcelll!

Ah! (Sorpresa general.)

(¡Verge pura adorada!)

- MANEL Oh! ¡Es un traidò!
- COSME Es una manya
per fer-nos perdre amb aquest.
- ISIDRO ¡Em sembla l'any vintiset
manant el Comte d'Espanyal
- TOMÀS (Per últim cop. Sí?)
- GRACIA (Després d'esfors.) (Que no)
- TOMÀS De complir un deber és tracta.
Lligueu-los (Als som.) i prengui'n acta
de lo que's trovi a n'això. (Al notari.)
- (Els somatens lliguen als dos; l'agutzil prepara al notari
el tinter de banya, i ploma, sucant-li, i aquest és prepara
per escriure sobre un paper sellat que descargola.)
- GRACIA (¡Reina del cell)
- ISIDRO Endavant.
¡Jo ja'n veig amb els negritos,
i, a vosaltres, fan pitos.
- TOMÀS (Mira que 'ls embarcaràn)
(Mentrestant els somatens al mig del prosceni deslliguen
els cordills i van desfent el farcell que's compondrà de
molts papers grans blaus, que l'un embolica a l'altre.)
- GRACIA No! (Lluita.)
- TOMÀS (Ja és desfet el cordó.)
- GRACIA No!
(Els papers és van traient d'un a un, gran ansietat en
tots, que hi tenen la vista ficsa.)
- GRACIA Oh! Aquests papers!
- TOMÀS ¡Qué's treuen!
- GRACIA No.
- COSME Les boines
(Per una cosa vermella que's comensa a veure al farcell.)
- TITOS (Espant general.) Ah! (Gracia desesperada.)
- TOMÀS (Ap. a Gracia.) (Ja's veuen.)
(¿Qué sí?)
- GRACIA (Qué sí.) (Després d'esfors gran.)

ESCENA DARRERA

Els mateixos, TITOS, i al fi BORNÍ

- (Surt de repent i posant-se al costat de Gracia li diu ap.:)
- TITOS (No.)
- (Tomàs ja havia fet un moviment com anant a impedir
que s'acabés d'obrir el farcell i, Gracia, alentada pe'l
consell de Titos, el deté, dient amb un crit de l'ànima.)
- GRACIA ¡Qué no!
- TOMÀS ¡Ires del cell!
- ISIDRO Ai!
- TOMÀS (Furiós.) ¿Què us manca?
¡Fora ja 'ls papers aquestos!

(S acaba de desfer el farcell i apareixen una barretina de pagès i un cantí de Vilafranca trencat. Sorpresa general.)

TOTS Ah!

TOMÀS Què? (Fora de sí.)

NOTARI (Prenent acta.) Una gorra i uns testos d'un cantí de Vilafranca.

TOTS ¡Ja, ja, ja, ja!

(Esplosió general d'alegria, uns salten, altres trepitxen o tiren la gorra enlaire i els lligats es deslliguen. Quadro de confusió durant el qual tenen el diàleg Títos i Don Tomàs, en primer terme.)

GRACIA Oh! Salvat!

TOMÀS (¿I aquí no'm fonc?)

GRACIA ¡Verge meval

Gracies! Gracies!

ISIDRO

I és la teva.

(Dant la barretina del farcell a Cosme.)

TOTS Visca! Visca!

TOMÀS (¡I còm ha estat!)

TITOS

Ha estat que jo hi fet canviar

lo de la trama carlista

pe'ls testos que té a la vista,

per fer-lo aixís mal quedar.

Per dir-li que m'han llegit

bé aquesta carta del pare, (Horroren Tomàs)

i que si no marxem ara (Molt marcat.)

per casar-s'hi tot seguit,

dic el que aquí m'ha fet fer,

ensenyo'ls papers firmats

que de vostè tinc guardats

i ens perdrèm; però el perdré.

TOMÀS M'hi casarè i no t'espanti.

TITOS Sí, porque o sinó ..

(Traient uns papers que amenassa anar a donar, Tomàs el conté.)

TOMÀS Quietut. (Guardant el paper.)

¡Al últim jo hi he caigut!

TITOS El que li deia del cantí.

TOTS ¡Ja, ja! (Deixant el farcell tots.)

MANEL Un cantí!

ISIDRO

I la gorra

vella d'en Cosme. (Gracia i Manel ap.)

¡Ai, carat!

MANEL Si que bona broma ha estat.

TOMÀS Senyors.

ISIDRO

Jo...

TOMÀS

Deixar-ho corra.

Haurà volgut divertir-se

el quí l'anònim ha escrit,

i fins sobre el succeit

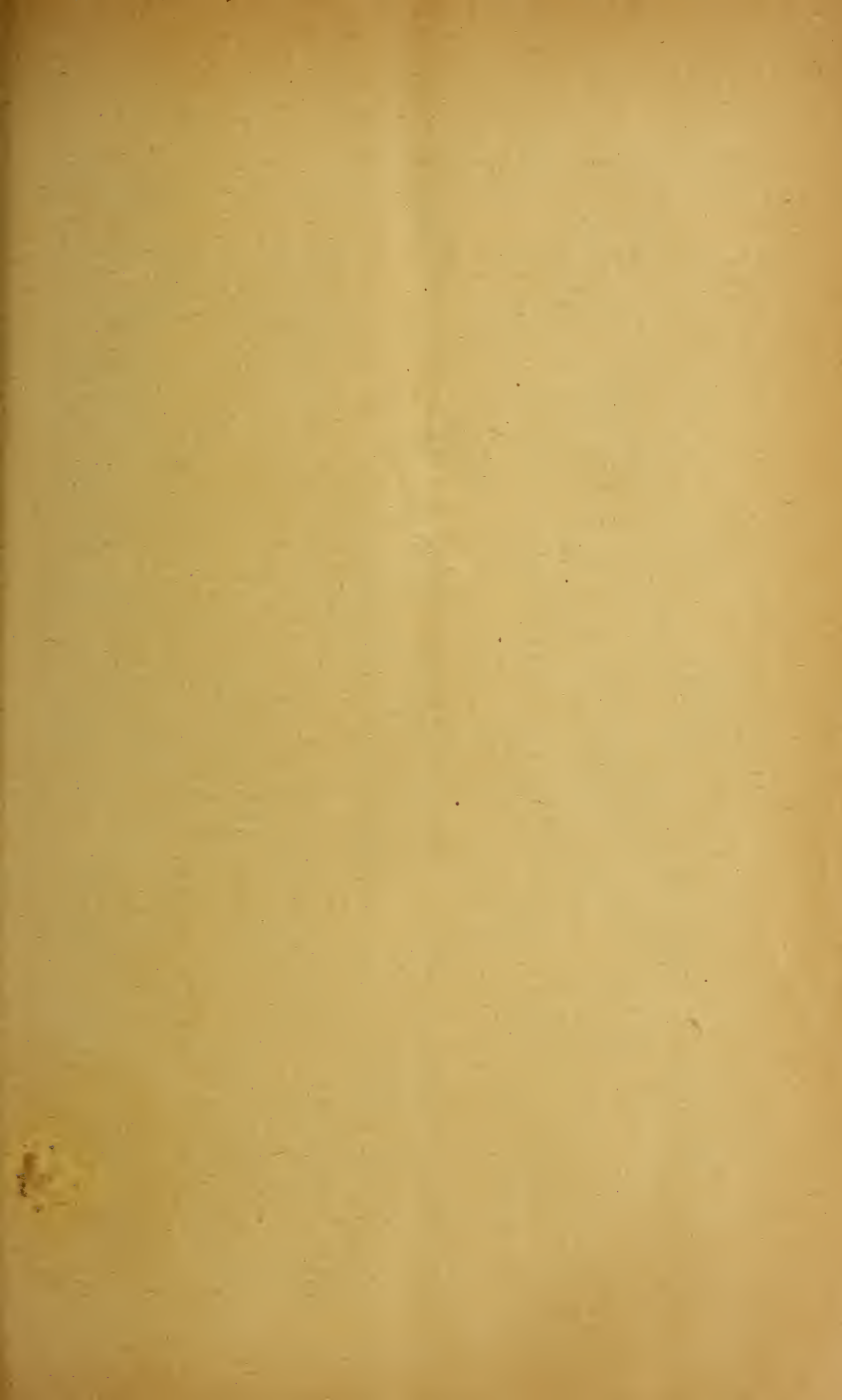
per quí vulga persuadir-se.

Amb això: — ¡Al hombro; ar!

- (*Ell, el notari, agutzil i somatent, se'n van.*)
- ISIDRO (I doncs, Titos ¿Què és? ¿Què passa?)
TITOS (Ca! ¿Què no ho veu? Una guasa.)
ISIDRO (¿I aquell papê?..)
TITOS (Es va a casar.)
ISIDRO ¡Què dius ,home! (*I queden parlant baix.*)
MANEL ¿Més, perquè
parlava amb tú baix?
GRACIA ¡I rê, home!
¿No't dic jo que era una broma?
(*Queden parlant baix.*)
- ISIDRO Casant s'hi aixís, tot es res,
i per evità 'ls perills
que hi ha quant un pare es ase,
o demà'l rector me 'ls casa,
o no vull filles... ni fills
MANEL Bé dòna, es que jo pensava...
GRACIA No pensar-ho
MANEL Es que jo veia..
GRACIA No veureu-ho.
MANEL Perque jo creia...
GRACIA No creureu-ho.
ISIDRO ¡Còm te les clava!
MANEL Vaja. Em torna les pilotes.
TITOS I proba aquesta funció
que'l que's veu que 'sent bribó
li han eixit bé quasi totes,
i segueig per ço i no arrenca
com fan molts que a temps hi son
pensi que el canti a la font
tant hi va, que al fi se'ls trenca.
- ISIDRO Segons. Jo'n tinc un que fa
un grapat d'anys que és a casa,
sense broc, en mans d'un ase,
i... *Se sent soroll d'un canti que's trenca,*
- TOTS Ail
(*Apareix el Borni amb la nansa, i els brocs del canti, trist.*)
- ISIDRO Què?
BORNÍ El canti...
TITOS ¡Ja està!
ISIDRO ¿I doncs?
BORNÍ Re... a la cantonada.
MANEL ¿I això no veies, bribó?
BORNÍ Oh! Es que ha estat a n'al cantó
de la finestra trencada.
ISIDRO ¡Vés. . abans no te la plantil
MANEL ¡No ha fet res i encara vès!
BORNÍ ¡Ai, ail Bò! ¿Jo no he fet res?
ISIDRO ¿Què has fet?
BORNÍ He trencat el canti.
TITOS Si tant i tant va a la font...
és un refrà que no manca.

ISIDRO I fins 'sent de Vilafranca.
TITOS I fins 'sent del fi del mon.
MANEL Convida ara a n'als senyors
i pleguèm, porque ja és hora.
GRACIA Serà una boda de fora,
sense refresc ni licors;
però hi haurà bona cara,
ball i broma tot el dia,
i ens veuràn amb l'alegría
que vostès ens donguin ara.
ISIDRO A mí'm veuràn dú una capa
que la vareig estreuar
quant Fernando va tornar.
MANEL I després, fora del mapa.
GRACIA O bé feu-se'n un capot.
TITOS ¿Tant vella és?
ISIDRO Uil! ¡No és pas res.
Ell va tornà 'l vint i tres.
TITOS Aul (Fent petar els dits.)
ISIDRO Jo'm recordo de tot.
MANEL Quedèm doncs en que vindrà.
ISIDRO I en nom meu van els convits
COSME I jo tiraré 'ls confits. (Tirant coses.)
MANEL I amb la nuvia ballaràn.
ISIDRO I jo amb quatre o cinc senyores.
BORNI I jo amb sis o set, porque
no diguin que no faig rê.
MANEL I cumplirèm allavores
si'ns dispensen tants favors.
ISIDRO I basta ja d'amoretetes.
GRACIA Vaja donques; ball manetes
i hasta la vista, senyors.

PROU

CATALEG de les obres de Frederic Soler (*Pitarra*)
que's troben de venda a la *Llibreria de Bonavia i Duràn*
carrer Boqueria, 20, Barcelona.

UN ACTE	Ptes.		Ptes.
A la vora del mar. Comedia . . .	1	Els polítics de gambetto. C. ^a	2
El ret de la Sila. Comedia . . .	1	El didot. Comedia	2
Cura de moro. Comedia	1	L'Hereuet. Comedia.	2
El jardí del General. Comedia . .	1	La qua de palia. Comedia. . . .	2
La vivor de l'estornell. Comedia .	1	El primer amor. Drama	2
La mosca al nàs. Comedia	1	Or. Drama	2
Cafè i Copa. Comedia	1	L'Apotecari d'Olot. Comedia . .	2
La dòna i la ballarina. Comedia .	1	Les francesilles. Comedia	2
Per carta de més. Comedia	1	L'últim Rei de Magnolia. Sar.	1
Els cantis de Vilafranca. Co.	1	El Comte l'Arnau. Drama.	2
Palots i ganxos. Comedia.	1	100,000 duros. Drama.	2
La Rambla de les flors. Sarsuela	0'50	Barba Roja. Drama	2
La Butifarra de la Llibertat.		La Rondalia de l'infern. Drama.	2
Comedia	0'50	El monjo negre. Drama	2
¡Cosos del oncle! Comedia	0'50	El llibre de l'honor. Drama	2
Les píldores de Holloway. Co.	1	Les joies de la Roser. Drama. . . .	2
Un barret de rialles. Comedia . .	0'50	O Rei o res. Drama	2
En Joan Doneta. Comedia	0'50	El Rector de Vallfogona. Drama .	2
El Boig de les campanilles. Co.	0'50	El collaret de perles. Drama. . . .	2
DOS ACTES		La dida. Comedia	2
La casaca i la casulla. Comedia.	1'50	El ferrer de tall. Drama	2
La Campana de Sant Llop. Co-		Els Segadors. Drama	2
media	1'50	Senyora i majora. Drama.	2
El Teatre per dins. Comedia. . . .	1'50	El Contramestre. Drama	2
El Sagristà de S. Roc. Sarsuela.	0'50	Cercot de foc. Drama	2
La fira de S. Genís. Sarsuela. . . .	0'50	La banda de bastardia. Drama . . .	2
El Moro Benani. Sarsuela	0'50	La ratlla dreta. Drama.	2
El pla de la Boqueria. Sarsuela. .	0'50	Sota terra. Drama	2
Donya Guadalupe. Sarsuela.	0'50	El pubill. Drama.	2
La festa del barri. Sarsuela	0'50	El lliri d'aigua. Drama.	2
Els estudiants de Cervera. Sarl. ^a	0'50	Batalla de Reines. Drama.	2
A posta de Sol. Sarsuela	0'50	La pena de mort. Drama	2
Els Pescadors de Sant Pol. Sarl. ^a	1	La Creu de la Masía. Drama. . . .	2
La Sabateta al balcó, Comedia . .	1	La filla del marxant. Drama. . . .	2
La Esquella de la Torratxa.		El forn del Rei. Drama.	2
Sarsuela	0'50	Les Claus de Girona. Drama	2
El Cantador. Comedia.	0'50	Els Egoistes. Comedia.	2
Ous del dia. Comedia	0'50	El Veguer de Vic. Drama.	2
Si us plau per força. Sarsuela . . .	0'50	L'infern a casa. Drama.	2
Un mercat de Calaf. Comedia	0'50	La carta de Navegar. Comedia. . .	2
La Vaquera de la piga rosa		La mà de l'Inglès. Comedia. . . .	2
Comedia	0'50	QUATRE ACTES	
Les carabasses de Montroig. C. ^a	0'50	El trinc del or. Comedia	2
El punt de les dònes. Comedia.	0'50	La bruixa. Drama.	2
Els Héroes i les grandeses. C. ^a	0'50	El plor de la maratra. Drama . . .	2
El castell dels tres dragons.	0'50	El timbal del Bruc. Drama	2
La venjansa de la Tana. C. ^a	0'50	Les eures del mas. Drama	2
TRES ACTES		El Rustic Bertoldo. Comedia	2
La Rosa blanca. Drama.	2	Bertoldino. Comedia	2
La fals. Drama.	2	CINC ACTES	
Les modes. Comedia	2	Judas de Keriot. Drama	2
La bala de vidre. Comedia	2	Jesús. Drama	4
L'Hostal de la Farigola. C. ^a	2	El bressol de Jesús. Drama	2
El dir de la gent. Comedia	2	POESIES PREMIADES	
El Campanar de Palma. Drama. . . .	2	Un volúm en foli, de 400 pla-	
Les papellones. Comedia.	2	nes, contenint 115 poesies,	
L'àngel de la guarda. Comedia. . .	2	amb il·lustracions de n Padros.	
L'Urbanitat. Comedia	2	- 10	